

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра теорії та історії держави і права, конституційного права

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач кафедри,

Доктор юридичних наук, доцент

Лариса ШУМНА _____

« ____ » _____ 2021 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Проблеми взаємодії міжнародного,
європейського та національного права»**

спеціальність 081 «Право»

форма навчання: денна

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри,

кандидат наук з державного
управління, доцент

Микола РЕБКАЛО _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри теорії та історії

держави і права, конституційного права

Протокол № 20 від «25» серпня 2021 р.

Кредити та кількість годин: 4 кредити ECTS; 16 лекційних, 20 семінарських,
4 практичних та 80 самостійна робота

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра теорії та історії держави і права, конституційного права

СИЛАБУС

**навчального курсу «Проблеми взаємодії міжнародного,
європейського та національного права»
спеціальність 081 «Право»
форма навчання: денна**

Кредити та кількість годин: 4 кредити ECTS: 16 лекційних, 20 семінарських, 4 практичних та 80 самостійна робота.

Чернігів – 2021

Анотація курсу

Навчальний курс «Проблеми взаємодії міжнародного, європейського та національного права» розрахований на здобувачів магістерського рівня вищої освіти для поглибленого вивчення особливостей взаємодії міжнародного, європейського та національного права, для опанування основними проблемами сучасної науки міжнародного права, Права ЄС, українського законодавства та пошук оптимальних шляхів розв'язання проблемних питань, що виникають у міжнародній, європейській та національній правовій практиці.

Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Проблеми взаємодії міжнародного, європейського та національного права» є: підготовка фахівців, які повинні мати поглиблені знання з проблем взаємодії міжнародного, європейського та національного права та належну кваліфікацію щодо юридичного аналізу процесу впровадження в національне законодавство міжнародних та європейських правових стандартів.

Організація навчання

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
Розділ 1. Теоретико-правові положення взаємодії міжнародного, європейського та національного права.						
1	Національне, міжнародне та європейське право: теоретичні та правові аспекти взаємодії.	10	2	2		6
2	Співвідношення системи, джерел міжнародного, європейського та національного права.	10	2	2		6
3	Суб'єкти міжнародного, європейського та національного права.	10		2		8

Разом за розділ 1		30	4	6		20
Розділ 2. Визнання, правонаступництво, юридична відповідальність, як об'єкти взаємодії міжнародного та національного права.						
4	Основні підходи щодо визнання та правонаступництва у міжнародному та національному праві.	15		2		13
5	Юридична відповідальність: міжнародні, європейські та національні правові аспекти.	15	2	2	2	9
Разом за розділ 2		30	2	4	2	22
Розділ 3. Мирне вирішення міжнародних спорів. Гуманітарне право і національне законодавство.						
6	Особливості реалізації принципу мирного вирішення спорів у сучасному міжнародному та європейському праві.	10	2	2		6
7	Територіальний спір та окупація території: сучасні підходи щодо їх розв'язання.	10	2	2		6
8	Імплементация міжнародного гуманітарного права в законодавство України.	10	2	2		6
Разом за розділ 3		30	6	6		18
Розділ 4. Взаємодія міжнародного кримінального й екологічного права з національним правом.						
9	Тема 9. Аспекти	15	2	2	2	9

	взаємодії міжнародного кримінального права з кримінальним правом України.					
10	Тема 10.Правові підходи щодо регулювання екологічних відносин у міжнародному праві та національному законодавстві.	15	2	2		11
Разом за розділ 4		30	4	4	2	20
Всього годин за курсом		120	16	20	4	80

Завдання до семінарів та практичних занять

Семінарські заняття

При підготовці до семінару Вам рекомендується уважно ознайомитися з питаннями, які винесено на заняття. Після цього необхідно приступити до вивчення навчальної літератури, нормативного матеріалу. Підготовка до заняття повинно йти по шляху пошуку відповідей на винесені на семінар питання. Вивчення навчальних питань доцільно супроводжувати необхідними записами у зошитах. Завершальний етап підготовки до семінару полягає в складанні планів виступу з кожного питання семінару. Відсутність письмових матеріалів (конспекту) впливає на індивідуальну оцінку знань, яка може бути зниженою на 1 бал.

Плани семінарських занять

Тема 1. Національне, міжнародне та європейське право: теоретичні та правові аспекти взаємодії.

1. Здобутки Г. Гроція у становленні сучасного міжнародного права.
2. Внесок представників української наукової думки у розвиток міжнародного права (А. Стоянов (1830-1907 рр.), Ф. Мартенс (1845-1909 рр.), Н. Коркунов (1853-1904 рр.).

3. Загальна характеристика системи та властивостей Міжнародного права.
4. Проаналізувати напрями взаємодії міжнародного та національного права.
5. Становлення та розвиток сучасного європейського права.
6. Охарактеризувати концептуальні підходи до розуміння європейського права.
7. Проаналізувати складові елементи системи європейського права (Право ЄС, право Ради Європи, право ОБСЄ).
8. Міжнародне право в Україні: історичний аспект.
9. Шляхи взаємодії національного права з європейським правом.
10. Національне право та право ЄС: спільне та відмінне.

Література: основна № 2,3,10,11, 12,16, 22,23,29; допоміжна № 3-7,

Тема 2. Співвідношення джерельної бази міжнародного, європейського та українського права.

1. Загальна характеристика джерел міжнародного права.
2. Загальна характеристика джерел європейського права.
3. Загальна характеристика джерел національного права.
4. Особливості імплементації норм права ЄС в українське законодавство.
5. Впровадження міжнародно-правових норм в національне законодавство.
6. Співвідношення вторинних джерел права ЄС з національним законодавством.
7. Вплив міжнародного судового прецеденту на формування джерел національного права.
8. Співвідношення міжнародних договорів та законодавства України.
9. Співвідношення принципів міжнародного договорів та національного законодавства.
10. Міжнародно-правові концепції глобального права, кіберправа та трансформація міжнародного права.

Література: основна № 5-7, 15, 18,19, 46, 59, 89, 90. 94-97; допоміжна № 12,13, 22, 28, 34,40, 66.

Тема 3. Суб'єкти міжнародного, європейського та національного права.

1. Поняття та види суб'єктів міжнародного права.
2. Держави як основні суб'єкти міжнародного права.
3. Похідні суб'єкти міжнародного права.
4. Громадяни як суб'єкти права ЄС.
5. Держави-члени, як суб'єкти права ЄС.

6. Структурні підрозділи ЄС, як суб'єкти права ЄС.
7. Співвідношення суб'єкта права та суб'єкта правовідносин в правовій системі України.
8. Провести порівняльний аналіз правового статусу громадян ЄС и громадян України.

Література: основна № 8,14,24,31,42,51,52,63,91; допоміжна № 31,42,45,51,52.

Тема 4. Основні підходи щодо визнання та правонаступництва у міжнародному та національному праві.

1. Політична та юридична складова визнання, як на національному, так й на міжнародному рівні.
2. Суб'єкти визнання у міжнародному та національному праві.
3. Декларативна та конструктивна теорії визнання: міжнародний та національний підхід.
4. Форми міжнародно-правового визнання.
5. Види міжнародно-правового визнання та їх вплив на національно правову систему зовнішніх зносин.
6. Поняття та підстави правонаступництва держав.
7. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів.
8. правонаступництво держав щодо державних боргів.
9. Проблеми правонаступництва України та шляхи їх вирішення.

Література: основна № 1,53,56,68,72,73,82,83. допоміжна № 1,56,62.

Тема 5. Юридична відповідальність: міжнародні, європейські та національні правові аспекти.

1. Міжнародна юридична відповідальність та її ознаки.
2. Джерела права інституту міжнародно-правової відповідальності.
3. Проаналізувати проект статей про відповідальність держав, розроблений Комісією міжнародного права ООН.
4. Види і форми міжнародно-правової відповідальності.
5. Обставини, що звільняють від міжнародно-правової відповідальності.
6. Спільні та відмінні риси відповідальності міжнародних організацій у порівнянні з відповідальністю держав.
7. Пряма і непряма участь держави в здійсненні міжнародних правопорушень.
8. Типи і види міжнародно-правових санкцій.
9. Поняття міжнародної боротьби зі злочинністю.
10. Міжнародна боротьба з тероризмом і незаконним обігом наркотиків міжнародний та національний рівень.

Література: основна №17,30,81,85,92; допоміжна № 17,21,26,27,33,36.37.

Тема 6. Особливості реалізації принципу мирного вирішення спорів у сучасному міжнародному та європейському праві.

1. Правовий зміст принципу мирного вирішення міжнародних суперечок.
2. Поняття і види мирних засобів вирішення міжнародних суперечок.
3. Процедура вирішення спорів в ООН.
4. Вирішення спорів в рамках ЄС.
5. Визначити відмінність між юридичними (правовими) і політичними суперечками.
6. Проаналізувати механізм реалізації принципу мирного вирішення міжнародних суперечок.
7. Розкрити зміст «міжнародного спору» та «міжнародної ситуації», в чому їх відмінність.
8. Розкрити міжнародно-правове значення Паризького договору про відмову від війни як знаряддя національної політики (Пакту Бріана-Келлога) 1928 г.
9. Проаналізувати загальні риси і відмінності таких мирних засобів вирішення спорів, як обстеження і примирення (погоджувальна процедура)?
10. Назвіть основні міжнародні інститути з мирному врегулюванню суперечок в рамках загальноєвропейського процесу.

Література: основна № 4,9,35,48,49,86; допоміжна № 23,38,44,63.

Тема 7. Територіальний спір та окупація території: сучасні підходи щодо їх розв'язання.

1. Охарактеризувати види територій у міжнародному праві.
2. Розкрити значення принципу територіальної цілісності та принципу непорушності кордонів.
3. Яким чином здійснюється розв'язання інцидентів, пов'язаних з порушенням державного кордону.
4. Чи можливий обмін територіями в міжнародному та національному праві.
5. Які нормативно-правові акти регулюють правовий режим окупованої території?
6. Розкрити зміст поняття «режим окупованої території».
7. Проаналізувати особливості окупації й анексії території у міжнародному праві.
8. Які обмеження прав громадян вводяться при дії режиму окупації?

9. Розкрити основні положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

Література: основна № 1-3,5,64, 75-78,80. допоміжна № 43,48,55,57,59,67.

Тема 8. Імплементация міжнародного гуманітарного права в законодавство України.

1. Поняття і джерела міжнародного гуманітарного права.
2. Збройний конфлікт: правове регулювання початку, статусу учасників, закінчення.
3. Захист жертв війни та цивільного населення в період збройного конфлікту.
4. Захисту культурних цінностей в період ведення воєнних дій під час збройного конфлікту.
5. Заборонені методи і засоби ведення війни.
6. Міжнародні військові трибунали.
7. Правові основи військової безпеки України.
8. Реалізація військового права України.
9. Правові засади військового обов'язку і проходження військової служби в Україні.
10. Адаптація національного військового законодавства до правових стандартів країн-членів НАТО.

Література: основна № 20,26-28,36-43,60,61,65-67,70,71; допоміжна № 10,14,19,30,54,65,68.

Тема 9. Аспекти взаємодії міжнародного кримінального права з кримінальним правом України.

1. Предмет, метод міжнародного кримінального права.
2. Сучасна доктрина міжнародного кримінального права.
3. Загальні проблеми розвитку міжнародного кримінального права.
4. Співвідношення міжнародного кримінального права та національного права.
5. Діяльність Міжнародного кримінального Суду і значення Римського статуту МНС для міжнародної та національної кримінальної юстиції.
6. Кваліфікація злочинів у міжнародному кримінальному та національному праві.
7. Звільнення від міжнародної кримінальної відповідальності за міжнародним та національним правом.
8. Проблеми кваліфікації злочинів проти людяності та воєнних злочинів в українському законодавстві.

9. Проблеми боротьби з міжнародним тероризмом у світі та на Україні: правовий аспект.

10. Видача злочинців та право притулку за міжнародним та національним правом.

Література: основна № 21,32,33,44,69,84; допоміжна № 8,9,15,16,25,35,41,64,

Тема 10. Правові підходи щодо регулювання екологічних відносин у міжнародному праві та національному законодавстві.

1. Поняття та принципи міжнародно-правової охорони навколишнього середовища.
2. Джерела міжнародного екологічного права.
3. Роль міжнародних організацій у сфері охорони навколишнього природного середовища.
4. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища під егідою ООН.
5. Міжнародно-правова охорона планетарного середовища та космічного простору.
6. Міжнародно-правова охорона морського середовища.
7. Міжнародно-правова охорона рослинного і тваринного світу.
8. Міжнародна кримінальна відповідальність за екоцид.
9. Сучасні проблеми природокористування в Україні.
10. Екологічне право України на шляху до ЄС: питання адаптації.
11. Міжнародні відносини України у сфері енергозбереження.

Література: основна №13,46,47,50,57,59,74,79,90; допоміжна №2,18,20,29,32,39,46,47,49,50,58,61.

Практичні заняття

Вам рекомендується наступна схема підготовки до заняття: опрацювати запропоновані викладачем питання на практичне заняття; ознайомитися з рекомендованою літературою; виконати завдання та тести, які запропоновані для самостійної роботи; при бажанні самостійно підготувати тести або кросворди по суті питань, що виносяться на розгляд.

Завдання до практичних занять

Тема 5. Юридична відповідальність: міжнародні, європейські та національні правові аспекти.

Заняття проводиться у формі рішення практичних вправ та тестових завдань. Для цього здобувач повинен під час підготовки до занять звернути увагу на такі питання: призначення та повноваження Європейського Суду з прав людини; процедурні питання звернення до

Європейського Суду з прав людини. Упродовж цього доцільно ознайомитися із наступними літературними джерелами: Денисова Д.О. Відповідальність міжнародних організацій: монографія. Одеса : Фенікс, 2014. 323 с; Коваленко С.О. Види і форми міжнародно-правової відповідальності міжнародних організацій / *Публічне право*. 2014. № 2. С. 113-120; Чернобай Д.В. Міжнародна відповідальність за правомірну діяльність у європейському праві / *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 100(1). С. 240-246; Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник. К.: Либідь, 2002. 608 с.

Тема 9: Аспекти взаємодії міжнародного кримінального права з кримінальним правом України.

Заняття проводиться у формі рішення практичних вправ та тестових завдань. Для цього здобувач повинен під час підготовки до занять звернути увагу на такі питання: законодавчий процес в Європейському Союзі; види та стадії законодавчої процедури; окремі види спеціальної законодавчої процедури в ЄС. Упродовж цього доцільно ознайомитися із наступними літературними джерелами: Тихий В. П. Кримінальне право України і міжнародне право. Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 жовтня 2014 р.). Харків, 2014. С. 59–62; Житний О.О. Проблема статусу норм міжнародного права у механізмі внутрішнь одержавного кримінально-правового регулювання. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С.214-218; Дзюба Ю.П. Питання міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю у низці факторів соціальної обумовленості кримінально-правової заборони / *Питання боротьби зі злочинністю* : Зб. наук. праць ІВПЗ АПрН України. Вип. 17. Х., 2009. С. 153-157; Житний О.О., Скляр Н.В. Проблеми оцінки злочинів, що вчиняються з мотивів нетерпимості, з урахуванням норм міжнародного кримінального права / *Від громадянського суспільства – до правової держави: Теорія та практика протидії злочинності*: Тези VI Міжнар. наук.-практ. конференції. Харків, 2011. С. 57-59.

Завдання для самостійної роботи

Окрім завдань для самостійного опрацювання, які винесено на семінарські та практичні заняття Вам рекомендовано додатково в письмовій формі підготувати відповіді на наведені нижче питання. Їх зміст відображається у конспекті в формі записів або нотаток. Обсяг опрацьованого матеріал повинен складати не менше одного і не більше трьох сторінок рукописного тексту зошиту. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу.

1. Етапи становлення та розвитку науки Міжнародного права в Україні.
2. Проаналізувати співвідношення джерел міжнародного та національного права.
3. Провести аналіз правового статусу громадян ЄС и громадян України.
4. Суб'єкти визнання у міжнародному та національному праві.
5. Розкрити принципи міжнародної відповідальності.
6. Розкрити зміст Валетського механізму з врегулюванню суперечок (ОБСЄ).
7. Проаналізувати причини виникнення та шляхи розв'язання міжнародних суперечок.
8. Проаналізувати відповідність військового законодавства України з міжнародним гуманітарним правом.
9. Визначити особливості міжнародного кримінального права.
10. Охарактеризувати основні напрями політики України в галузі охорони довкілля.

Індивідуальні завдання

Виконуються кожним здобувачем шляхом вивчення навчального матеріалу, поглиблення й закріплення знань та розвитку навичок самостійної роботи. Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного реферату обсягом до 10 сторінок (формат А4) за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

Тематика рефератів:

1. Проблеми взаємодії національного та міжнародного права: конституційно-правова сфера.
2. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права та їх розвиток.
3. Взаємодія міжнародного і національного права як гарантія прав і свобод людини.
4. Міжнародні та національні правові системи: поняття та основні напрями взаємодії.
5. Статус особистості як втілення взаємодії міжнародно-правового та внутрішньодержавного регулювання.
6. Міжнародні суперечки та проблеми їх мирного вирішення.
7. Проблема відповідальності в міжнародному праві.
8. Європейське право як частина міжнародного права.
9. Про співвідношення національного і європейського права.
10. Співвідношення національного і міжнародного права в умовах глобалізації.
11. Право ЄС і національне право: загальне та відмінне.

12. Загальні риси національного кримінального та міжнародного кримінального права.
13. Вплив норм гуманітарного права на формування військового законодавства України: загальна характеристика.
14. Можливі шляхи правового вирішення питання про деанексію території Автономної Республіки Крим.
15. Окупація території, її міжнародно-правова характеристика.
16. Шляхи міжнародно-правового розв'язання кризових екологічних ситуацій.
17. Трактуювання сутності поняття «юридична відповідальність» в сучасному міжнародному та національному законодавстві.
18. Джерела міжнародного і національного права: загальні риси і відмінності.
19. Загальна характеристика суб'єктів міжнародного і національного права.
20. Визнання і правонаступництво, як інститути міжнародного та національного права.

Порядок оцінювання

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття та		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання вправ, тестів)
Розділ 1. Теоретико-правові положення взаємодії міжнародного, європейського та національного права.					
1	Національне, міжнародне та європейське право: теоретичні та правові аспекти взаємодії.		1	4	
2	Співвідношення системи, джерел міжнародного, європейського та національного права.		1	4	
3	Суб'єкти			4	

	міжнародного, європейського та національного права.				
Розділ 2. Визнання, правонаступництво, юридична відповідальність, як об'єкти взаємодії міжнародного та національного права.					
4	Основні підходи щодо визнання та правонаступництва у міжнародному та національному праві.			4	
5	Юридична відповідальність: міжнародні, європейські та національні правові аспекти.		1	4	2
Розділ 3. Мирне вирішення міжнародних спорів. Гуманітарне право і національне законодавство.					
6	Особливості реалізації принципу мирного вирішення спорів у сучасному міжнародному та європейському праві		1	4	
7	Територіальний спір та окупація території: сучасні підходи щодо їх розв'язання.		1	4	
8	Імплементация міжнародного гуманітарного права в національне законодавство.		1	4	
Розділ 4. Взаємодія міжнародного кримінального й екологічного права з національним правом.					
9	Аспекти взаємодії міжнародного кримінального права з кримінальним правом України.		1	4	2
10	Правові підходи		1	4	

щодо регулювання екологічних відносин у міжнародному та національному законодавстві.				
Разом	52	8	40	4
Виконання завдань для самостійної роботи на написання есе	8			
Екзамен	40			
Всього	100 балів			

За ведення конспекту лекцій нараховується 2 бали за кожну тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 8 балів. Під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття здобувача, що порушує дисципліну або запізнюється. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань оцінюється до 1 балу;
- виступ із правильною доповіддю на питання за планом семінарського завдання, виконання практичної вправи (тесту) оцінюється до 3 балів;

Отже, участь в роботі семінару може принести Вам до 4 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Практичні заняття можуть принести Вам до 2-х балів за одне заняття за умови попереднього опрацювання матеріалів для підготовки до заняття й успішного виконання всіх завдань безпосередньо на самому занятті. Присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами

для підготовки до практичного заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (завдання можуть відрізнятися від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді екзамену на якому здобувач може отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості Ваших відповідей.

Якщо під час проходження курсу Ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до екзамену

1. Анексією чи воєнною окупацією: як правильно називати український Крим?
2. Безпосереднє та опосередковане застосування міжнародного кримінального права в національній правовій системі.
3. Визнання в міжнародному та національному праві.
4. Відповідальність за порушення міжнародного гуманітарного права: на прикладі одного з рішень Міжнародного трибуналу..
5. Відповідальність у міжнародному праві та національному законодавстві у сфері екологічного права.
6. Воєнна окупація земель суверенної держави: уроки історії.
7. Вплив первинного права ЄС на національне законодавство.
8. Впровадження актів Ради Європи стосовно підтримання миру та безпеки у національне право.

9. Держава як основний суб'єкт міжнародного та національного права.
10. Джерела міжнародного та національного права; спільне та відмінне.
11. Допустимі міжнародно-правові способи територіальних змін.
12. Європейське право як особлива правова система в системі права України.
13. Завдання, предмет і методи міжнародного кримінального та національного кримінального права.
14. Загальна характеристика систематизації міжнародного екологічного права.
15. Загальні принципи права Євросоюзу та права України.
16. Зміст концепції «просунутого співробітництва» та її значення для права України.
17. Зміст мінімального гуманітарного стандарту.
18. Імплементация Женевської конвенції про поводження з військовополоненими у військове законодавство України.
19. Імплементация норм міжнародного екологічного права в національне право України.
20. Імплементация норм міжнародного кримінального права в кримінальне законодавство України.
21. Інститути ЄС, їх вплив на формування європейської правової системи.
22. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб за міжнародні злочини.
23. Міжнародне кримінальне право в системі міжнародного права.
24. Міжнародне кримінальне право і національні інтереси України.
25. Міжнародне співробітництво в галузі захисту прав людини.
26. Міжнародно-правове визначення агресії.
27. Міжнародно-правове регулювання механізму протидії тероризму.
28. Міжнародно-правові наслідки захоплення АРК Російською Федерацією?
29. Об'єкти та суб'єкти міжнародного екологічного права.
30. Основні засади регулювання воєнних дій у міжнародному та національному праві.
31. Основні риси співвідношення міжнародного і національного права: загальна характеристика.

32. Підстави виникнення міжнародно-правової відповідальності держав.
33. Подібність юридичної природи європейського і національного права.
34. Поняття і зміст режиму воєнної окупації у міжнародному та національному праві.
35. Поняття і значення принципу мирного вирішення суперечок.
36. Поняття і склад державної території: міжнародно-правовий аспект.
37. Поняття та види правонаступництва у міжнародному та національному праві.
38. Поняття, види і форми відповідальності у національному та міжнародному праві: схоже та відмінне.
39. Поняття, джерела та принципи міжнародного гуманітарного права.
40. Правове становище учасників збройних конфліктів в міжнародному та національному законодавстві.
41. Правовий статус цивільного населення під час збройного конфлікту в міжнародному та національному законодавстві.
42. Міжнародне правонаступництво: поняття та види.
43. Практика Суду ООН по вирішенню територіальних суперечок (на прикладі конкретної справи).
44. Принцип «забруднювач відповідає» в європейському та національному праві.
45. Принцип мирного врегулювання міжнародних спорів в контексті Статуту ООН.
46. Принцип незастосування сили і загрози силою, його прояв у законодавстві України.
47. Принцип непорушності державних кордонів, його зміст.
48. Принцип поваги територіальної цілісності держав.
49. Принцип суверенної рівності держав.
50. Значення норм міжнародного гуманітарного права для національного законодавства.
51. Впровадження Угоди «Україна - ЄС» у правову систему України.
52. Рішення Європейського суду з прав людини та їх вплив на практику діяльності судів України.
53. Система міжнародного кримінального та національного права.

54. Система підтримки міжнародного миру і безпеки за Статутом ООН, її відображення у законодавстві України.
55. Співвідношення нормативно-правових актів ЄС з національними актами.
56. Співвідношення права ЄС і міжнародного права.
57. Суб'єкти міжнародного, європейського та національного права, їх спільне та відмінне.
58. Територіальні конфлікти – загроза міжнародному миру і безпеці.
59. Угода про партнерство та співробітництво як правова основа відносин України з Євросоюзом.
60. Уніфікація і гармонізація права ЄС, їх значення для національного права.

Політика академічної доброчесності

При вивченні даної навчальної дисципліни Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Акт проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1427-12> (дата звернення: 14.05.2021).
2. К вопросу о действии норм международного права во внутреннем правопорядке Украины. Международное право как основа современного миропорядка : коллективная монография / под ред. А. Я. Мельника, С. А. Мельник, Т. Р. Короткого. Киев-Одесса : Феникс, 2012. 878 с.
3. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник. К.: Либідь, 2002. 608 с.
4. Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами й іноземними особами: міжнародний документ від 18.05.1965р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_060 (дата звернення: 19.06.2021).

5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118. (дата звернення: 12.05.2021)
6. Внутрішній Регламент Європейського Парламенту. URL: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+201903_25+TOC+DOC+XML+V0//EN&language=EN (дата звернення 14.05.2021).
7. Внутрішній Регламент Європейської Ради. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/29824/qc0415692enn.pdf> (дата звернення 02.05.2020).
8. Войціховський, А. В. Міжнародне право : підручник. Харків:, 2020. 544 с.
9. Гаазька конвенція про мирне вирішення міжнародних зіткнень: міжнародний документ від 18.10.1907р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_938 (дата звернення: 19.06.2021).
10. Гердеген М. Європейське право. К. : К. І. С., 2008. 528 с.
11. Гнатовський М. М. Європейський правовий простір. Концепція та сучасні проблеми К. : Видавничий дім «Промені», 2005. 224 с.
12. Гріненко О. О. ЄС як особливий суб'єкт міжнародного права // Європейське право та порівняльне правознавство. Київ Шамборі : Логос, 2010. 588 с.
13. Декларація Конференції ООН з проблем навколишнього людського середовища: міжнародний документ від 16.06.1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_454 (дата звернення: 04.06.2021).
14. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради України*. 1990, № 31, Ст. 429.
15. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН: міжнародний документ від 24.10.1970р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_569 (дата звернення: 19.06.2021).
16. Денисов В. М. Право Європейського Союзу та правопорядок України : механізм взаємодії. К.: Юстиніан, 2006. 611 с.
17. Денисова Д.О. Відповідальність міжнародних організацій: монографія. Одеса : Фенікс, 2014. 323 с.
18. Договір про Європейський Союз. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN> (дата звернення 12.05.2021).
19. Договір про функціонування Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

- content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN (дата звернення 14.05.2021).
20. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): міжнародний документ від 08.06.1977р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text. (дата звернення: 20.05.2021).
  21. Європейська конвенція про видачу правопорушників: міжнародний документ від 13.12.1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (дата звернення: 27.05.2021).
  22. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини. К: Право, 1999. 29 с.
  23. Європейське право. Право Європейського союзу : підручник / за заг. ред. В. І. Муравйова. Київ : Ін Юре, 2016. 400с.
  24. Загальна декларація прав людини 1948р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2018).
  25. Зима О. Г. Угода про зону вільної торгівлі між ЄС і Україною // *Бізнесінформ*. 2011. № 7(2). С. 9-11.
  26. Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: затверджено Наказом Міністра оборони України від 23.03.2017р. №164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>. (Дата звернення: 20.05.2021).
  27. Капустин А. В. Правові та організаційні питання імплементації міжнародного гуманітарного права у військове законодавство України. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 64. С. 306-320
  28. Керівництво по застосуванню норм міжнародного гуманітарного права в Збройних Силах України : затверджено Наказом Міністра оборони України від 11 вересня 2004 р. № 400 (2004). К.: Азимут Україна. 178 с.
  29. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу : навч. посіб. К. : Знання, 2002. 381 с.
  30. Коваленко С.О. Види і форми міжнародно-правової відповідальності міжнародних організацій // *Публічне право*. 2014. № 2. С. 113-120.
  31. Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ від 04.11.1950 р., URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 27.05.2021).
  32. Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: міжнародний документ від 06.10.1999 р. URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 27.05.2021).
33. Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами: міжнародний документ від 12.12.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text (дата звернення: 27.05.2021).
  34. Конвенція з морського права: міжнародний документ від 10.12.1982р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_057 (дата звернення: 19.06.2021).
  35. Конвенція з примирення й арбітражу в рамках НБСЄ: міжнародний документ від 15.12.1992р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_a11 (дата звернення: 19.06.2021).
  36. Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: міжнародний документ від 18.10.1907. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text. (Дата звернення: 20.05.2021).
  37. Конвенція про захист цивільного населення під час війни: міжнародний документ від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154. (дата звернення: 20.05.2021).
  38. Конвенція про поводження з військовополоненими: міжнародний документ від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153. (дата звернення: 20.05.2021).
  39. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях: міжнародний документ від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151. (дата звернення: 20.05.2021).
  40. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: міжнародний документ від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152. (дата звернення: 20.05.2021).
  41. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: міжнародний документ від 13.11.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text (дата звернення: 27.05.2021).
  42. Конституція України. К. : Прав. єдність : Алерта, 2014. 75 с.

43. Кориневич, А. О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України : навч. посіб.; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Одеса:
44. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.
45. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): монографія. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.
46. Малишева Н.Р. Гармонізація екологічного законодавства України з ЄС у контексті загального договірного процесу “Схід-Захід” в Європі // *Правова держава*. 2000. Вип. 11. С.323-348.
47. Малишева Н.Р. Гармонізація стандартів навколишнього середовища України зі світовими та європейськими і підвищення ефективності їх впровадження // *Малий і середній бізнес*. 1999. № 1-2 С.84-93.
48. Манільська декларація про мирне вирішення міжнародних спорів: міжнародний документ від 15.11.1982р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_568#Text (дата звернення: 19.06.2021).
49. Мережко А. История международно-правовых учений. К. : Таксон, 2006. 492 с.
50. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища. підручник. Львів, 2004. 256 с.
51. Міжнародне право: навч. посіб. / Буроменський М.В. та ін. К: Юрінком Інтер, 2005. 336с.
52. Міжнародне публічне право : підручник / за ред. В. М. Репецького. К: Знання, 2012. 437с.
53. Міжнародне публічне право / за ред. Дмитрієва А. І., Муравйова В. І. К: 2000. 560 с.
54. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 27.05.2021).
55. Міжнародний пакт про економічні, культурні та соціальні права: міжнародний документ від 19.10.1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 27.05.2021).
56. Ніщський договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів: міжнародний документ від 26.02.2001р. URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_261 (дата звернення: 19.06.2021).
57. Оселищна концепція збереження біорізноманіття: базові документи Європейського Союзу / ред. О. О. Кагало, Б. Г. Проць. Львів: ЗУКЦ, 2012. 278 с.
  58. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали /за заг. ред. М.В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
  59. Паризька угода до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату: міжнародний документ від 12.12.2015р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_161 (дата звернення: 05.06.2021).
  60. Пилипенко В.П Особливості механізму імплементації норм міжнародного гуманітарного права в національне законодавство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С.329-332.
  61. Пилипенко В.П. Застосування норм міжнародного гуманітарного права до збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного характеру в контексті воєнних злочинів // *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С.317-323
  62. Порівняльне правознавство: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2011. 114 с.
  63. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. К., 2011. 704 с.
  64. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
  65. Про Воєнну доктрину України: Указ Президента України від 24.09.2015р. №555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>. (Дата звернення: 20.05.2021).
  66. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991р. №406-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 2, Ст. 5.
  67. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>. (Дата звернення: 20.05.2021).
  68. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991р. №.1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1543-12>. (Дата звернення: 20.05.2021).
  69. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII // *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.
  70. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020р. №392/2020. URL:

- <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (Дата звернення: 20.05.2021).
71. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017р. №329. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/329-2017-%D0%BF>. (Дата звернення: 20.05.2021).
  72. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. К: КНТ, 2010. 344с.
  73. Протокол (№ 7) Про привілеї та імунітети Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012 M/TXT&from=EN> (дата звернення 14.05.2021).
  74. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату: міжнародний документ від 09.05.1992р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_044 (дата звернення: 05.06.2021).
  75. Резолюція Європарламенту «Про військово-стратегічної ситуації в басейні Чорного моря після незаконного приєднання Криму до Росії»: міжнародний документ від 11.06.2015 р. URL: https://razumkov.org.ua/upload/Prz_5nn_Krym_2011_Bezpeka.pdf (дата звернення: 14.05.2021).
  76. Резолюція Європарламенту «Ситуація з правами людини в Криму, зокрема, щодо кримських татар»: міжнародний документ від 04.02.2016 р. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/news/44503-rezolyucija-jevropejsykygo-parlamentu-shhodo-situaciji-z-dotrimannyam-prav-lyudini-v-krimu-zokrema-prav-krimskykh-tatar> (дата звернення: 14.05.2021).
  77. Резолюція Парламентської асамблеї ОБСЄ «Продовження очевидно грубих і непоправних порушень РФ зобов'язань в рамках ОБСЄ та міжнародно-правових норм»: міжнародний документ від 08.07.2015р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz2/organizations.mpo_info?o_id=64 (дата звернення: 14.05.2021).
  78. Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи «Зниклі особи під час конфлікту в Україні»: міжнародний документ від 25.06.2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz2/organizations.mpo_info?o_id=64 (дата звернення: 14.05.2021).
  79. Ріо-де-Жанейрська декларація з навколишнього середовища й розвитку: міжнародний документ від 14.06.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_455 (дата звернення: 04.06.2021).
  80. Севостьянова Н. До питання про сутність територіальних спорів та їх видів // *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №5. С. 119-122.

81. Сироїд Т.Л. *Міжнародне публічне право : підручник*. Одеса. Фенікс, 2018. 744 с.
82. Статут для членів Європейського Парламенту. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005Q0684&from =EN> (дата звернення 02.05.2020).
83. Статут Організації Об'єднаних Націй: міжнародний документ від 20.06.1945р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 19.06.2021).
84. Стоянов А. Очерки истории и догматики международного права: 1875. URL: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie53071.html>. (дата звернення: 20.05.2021).
85. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. *Міжнародне публічне право: навч. посіб.* К.: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
86. Тимченко Л. Д., Кононенко В.П. *Міжнародне право: підручник*. К: Знання, 2012. 631с.
87. Тітов Є.Б. Відповідальність представників держав-членів та персоналу на прикладі деяких інституцій Європейського Союзу. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/15745> (дата звернення: 13.05.2021).
88. Україна – Європейський Союз: зібрання міжнар. договорів та інших документів (1991-2009) / за заг. ред. С. О. Камишева. К.: Юстиніан, 2010. 608 с.
89. Хаустова М.Г. Проблемы организационно-правового обеспечения гармонизации законодательства Украины с законодательством Европейского Союза // *Проблемы законности*. 2013. Вып. 121. С. 23-36.
90. Хоменко М. Проблеми адаптації екологічного законодавства України до міжнародного права // *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 90-94.
91. Хужокова И. Краткий курс по международному праву. М. : Издательство «Окейкнига», 2009. 128 с.
92. Чорнобай Д.В. Міжнародна відповідальність за правомірну діяльність у європейському праві / *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 100(1). С. 240-246.
93. Шемшученко Ю.С. Гармонізація законодавства України з міжнародним і європейським правом: *Європа, Японія, Україна: шляхи демократизації державно-правових систем: матеріали наук. конф.* К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. С.8-14.;
94. Шемшученко Ю. С. *Європейське право: теорія і практика // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним*

- правом: мат. науково-практ. конференції. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998. 446 с.
95. Юридическая энциклопедия. URL: <http://www.right777.ru/enc/3237.html>.
96. Яковюк І. В. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія. К : 2012. 208 с.

Допоміжна:

1. Баймуратов М. О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами : монографія. Суми: 2013. 300 с.
2. Водний кодекс України: Закон. Кодекс від 16.081995 № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.06.2021).
3. Гегель Г.В.-Ф. Философия права / Пер. с нем. М.: 1990. 524 с.
4. Гришук О. Принципи співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права щодо прав людини / *Вісник Львів. ун-ту: Серія юридична*. 2006. Вип. 42. – С. 3-9.
5. Грін О.О. Словник міжнародно-правових термінів / укладач О.О. Грін. Ужгород : ПП Данило С.І., 2010. 500 с.
6. Гроций Г. О праве войны и мира. / под общ. ред. С.Б.Крылова. Книга 2. Глава XXIII. О причинах сомнительных. М.: Ладомир, 1994. 544 с.
7. Денисов В. Н. Статус міжнародних договорів у Конституції України // *Вісник Академії правових наук України*. 1997. № 1. С. 32.
8. Дзюба Ю.П. Питання міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю у низці факторів соціальної обумовленості кримінально-правової заборони // *Питання боротьби зі злочинністю* : Зб. наук. праць ІВПЗ АПрН України. Вип. 17. Х., 2009. С. 153-157.
9. Дудоров О., Тертиченко Т. Взаємодія міжнародного кримінального права та внутрішнього кримінального права на прикладі України: загальні засади // *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 4. С. 44-48.
10. Дяченко В.І. Актуальні проблеми імплементації міжнародного гуманітарного права в національне законодавство України // *Наукові записки ХЕПУ*. 2006. № 1 (4). С. 57-68.
11. Европейское право: учебник / под. ред. проф. Л. М. Энтина. М.: Норма, 2004. 720 с.
12. Євінгов В.І. Імплементация рішень Європейського суду з прав людини: міжнародний та український досвід. К. : Юстиніан, 2006. 244с..
13. Жан Тускоз. Міжнародне право: підручник. К.: АртЕк, 1998. 416 с.

14. Женевські конвенції про захист жертв війни 1949р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.05.2021).
15. Житний О.О. Проблема статусу норм міжнародного права у механізмі внутрішньодержавного кримінально-правового регулювання. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С.214-218.
16. Житний О.О., Скляр Н.В. Проблеми оцінки злочинів, що вчиняються з мотивів нетерпимості, з урахуванням норм міжнародного кримінального права / *Від громадянського суспільства – до правової держави: Теорія та практика протидії злочинності*: Тези VI Міжнар. наук.-практ. конференції. Харків, 2011. С. 57-59.
17. Жукорська Я. М. Відповідальність міжнародних організацій за порушення міжнародно-правових зобов'язань: сучасний стан // *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 356-360.
18. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 02.06.2021).
19. Імплементация міжнародного гуманітарного права: національний семінар для України. К.: 1996. 196 с.
20. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.06.2021).
21. Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами: международный документ от 21.11.1971. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/damage.shtml (дата звернення: 17.05.2021).
22. Корнієнко М.В. Співвідношення права ЄС та Європейського права / *Право і суспільство*. 2012. № 3.
23. Кравчук І. В. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС: моногр. К.: Видавничий дім «Слово», 2005. 320 с.
24. Кримінально-процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
25. Куцевич М. Особливості змісту окремих бланкетних норм Кримінального кодексу України з урахуванням положень міжнародно-правових актів // *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 139-142.
26. Лебедева А. Окремі правові аспекти відповідальності міжнародних організацій за порушення міжнародних зобов'язань // *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №12. С.358-362.
27. Лукашук И.И. Право международной ответственности. М.: Волтерс Кулвер, 2004.

28. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом/ пер. з англ.. Харків.: «Консул», 2000. 321 с.
29. Малишева Н. Р. Євроінтеграція: догма чи дороговказ для розвитку екологічного права України. *Сучасний стан та перспективи розвитку 73 екологічного, земельного й аграрного права в умовах євроінтеграції* : матеріали «круглого столу» (Харків, 8 грудня 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2017. 322 с.
30. Міжнародне гуманітарне право: навч. посібник / під ред. В.П. Базова. К.: Варта, 2000. 176 с.
31. Міжнародне право: навч. посібник / за ред. М.В. Буроменського. К.: 2006. 467 с.
32. Мороз П.І., Косенко І.С. Екологічні проблеми раціонального природокористування : навчальний посібник. Львів : Престиж Інформ, 1999. 282 с.
33. Мохончук С.М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства // *Юрист України*. 2012. № 1-2(18-19). С. 76-81.
34. Муравйов В., Мушак Н. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС // *Віче*. 2013. № 8. С.87-96.
35. Навроцький В. Кримінальне право України в епоху глобалізації // *Геополітика України: історія і сучасність: зб. наук. праць*. 2010. Вип. 2. С. 140-152.
36. Нанка А.О., Філімонова Ю.О. До питання міжнародної відповідальності міжурядових організацій // *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 300-304.
37. Нестеренко С. С. Кодифікація норм про відповідальність міжнародних організацій // *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 64-69.
38. Общий Акт о мирном разрешении международных споров. 26.11.1928 г. Действующее международное право. Т.1. М.,М/О, 2002. С. 399-407.
39. Охорона природи // Словник-довідник з екології : навч.-метод. посіб. / уклад. О. Г. Лановенко, О. О. Остапішина. Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2013. 432 с.
40. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології. К. : Юридична думка, 2008. 336 с.
41. Попович В. Примат норм міжнародного кримінального права над законодавством України: проблеми, глибина та межі імплементації // *Геополітика України: історія і сучасність* : Зб. наук. праць. 2010. Вип. 2. С. 125-139.
42. Право Європейського Союзу: Особл. ч.: навч. посіб./ за ред. М. А. Аракеяна, О. К. Вишнякова. К.: Істина, 2010. 528 с.

43. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності: моногр. / за заг. ред. Ю. Л. Боцицького. К.: Кондор-Видавництво, 2012. 616 с.
44. Принципы урегулирования споров и положение процедуры ОБСЕ по мирному урегулированию споров 1991 г. / Действующее международное право. Т.1. М.,М/О, 2002. С. 424-431.
45. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011р. № 3671-VI. // *Відомості Верховної Ради України*. 2012, № 16, Ст.146.
46. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 № 587/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.06.2021).
47. Про екологічну експертизу: Закон України від 09.02.1995 № 45/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.06.2021).
48. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
49. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 № 27-07-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text> (дата звернення: 02.06.2021).
50. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1264-12> (дата звернення: 01.06.2021).
51. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011р. № 5773-VI. // *Відомості Верховної Ради України*. 2012, № 19-20, Ст.179.
52. Про Уповноваженого Верховної Раді України з прав людини: Закон України від 23.12.1997р. № 776/97-ВР. // *Відомості Верховної Ради України*. 1998. №20. Ст.99.
53. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення ст. ст. 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та ст. 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К.Г. Устименка) // *Вісник Конституційного Суду України*. 1997. № 2. С. 31–35.
54. Руссо Жан Жак. Политические сочинения. Трактаты // Об общественном договоре / Пер. с франц. М: 1957. 343 с.
55. Савенко М.С. Роль практики Європейського суду з прав людини у конституційному судочинстві України // *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 6. С. 51-55.
56. Сергієнко Н.Н. Контроль відповідності національних законів положенням Європейської конвенції про захист прав та основних свобод людини 1950 р. – нова функція конституційної юрисдикції

- європейських держав // *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 6. С. 92-110.
57. Стрельцова О. В. Становлення та розвиток правових засад співробітництва України і Європейського Союзу // *Правова держава*. 2011. Вип. 22. С. 182-189.
  58. Сухарев С.М., Чудак С.Ю., Сухарева О.Ю. Техноекологія та охорона навколишнього середовища : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2004. 256 с.
  59. Таубе М. А. История зарождения современного международного права (средние века). Т.2. Часть особенная. Принципы мира и права в международных столкновениях средних веков / Харьков: паровая типография и литография Зильберберг, 1899. 583с.
  60. Тихий В. П. Кримінальне право України і міжнародне право. Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 жовтня 2014 р.). Харків, 2014. С. 59–62.
  61. Туниця Т.Ж. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст. Київ : Знання, 2006. 300 с.
  62. Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами і Україною від 14.06.1994 р. *Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали* / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х.: Вид-во «Фінн», 2010. С. 272-341.
  63. Фалалєєва Л.Г. Наднаціональність у праві Європейського Союзу : навч. посібник. К.: Юстініан, 2013. 252 с.
  64. Філянїна Л.А. Міжнародна кримінальна відповідальність індивідів за злочини геноциду // *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 11-20.
  65. Флек Дитер. Выполнение положений международного гуманитарного права: проблемы и перспективы // *Сборник статей и документов*. М.: 1991. С. 38-57 .
  66. Халаджи В. В. Європейська політика сусідства – причини її появи, еволюції та подальші перспективи розвитку: *Збір. наук. пр. Юридичні і політичні науки*. 2011. Вип 51. С. 619-623.
  67. Харофф-Тавель Марион. Пропаганда норм, призванних ограничить насилие в кризисных ситуациях: проблемы, стратегия, союзники // *Международный журнал Красного Креста*. 1998. № 20. С. 5-24.
  68. Эрик Давид. Принципы права вооруженных конфликтов / пер. с франц.: Курс лекций юридического факультета Открытого Брюссельского университета. М.: МККК, 2000. 718 с.

Інформаційні ресурси:

1. www. <http://zakon.rada.gov.ua>

2. <http://ru.wikipedia.org/wiki>
3. <http://www.icj-cij.org/ru/>
4. <http://www.un.org/ru/>
5. <http://www.nau.ua>
6. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
7. https://eeas.europa.eu/ru/eu-information-russian_ru
8. www.europa.eu.int
9. eur-op.eu.int
10. www.europarl.eu.int
11. curia.eu.int/en
12. www.eea.eu.int
13. www.aes.org.ru
14. www.europa.eu.int